

İklim Değişikliğiyle Mücadelede Çok Düzeyli Kentsel Yönetişim Ağları

Eray Aktepe¹

Özet

Kentleşme ile artan nüfus yoğunluğu ve çeşitlenen insan faaliyetleri, fosil yakıt kullanımı, arazi değişiklikleri, ormansızlaşma ve sanayi etkinlikleri gibi süreçlerle antropojenik iklim değişikliğinin temel nedenlerini oluşturmaktadır; küresel sera gazı emisyonlarının %50-80'inin kentlerde üretilmesine yol açmaktadır. Buna karşın, sera gazı salınımını azaltmaya yönelik politikaların yerelde daha kolay oluşturulup uygulanabilmesi, yerel yönetimlerin esnek karar alma yapılarından, toplumsal dinamiklere yakınlığından ve uluslararası fonlara erişim imkanlarından kaynaklanmaktadır. Ancak, yerel yönetimlerin kurumsal ve mali kapasite yetersizlikleri, iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetim modellerinin uygulanabilirliğini ve aktörler arası işbirliğini sınırlandırmaktadır. Bu çalışma, yerel yönetimlerin bu süreçteki rollerini ve karşılaştıkları zorlukları analiz ederken, iklim değişikliği azaltım ve uyum politikalarını geliştirme kapasitelerini değerlendirmektedir. Ayrıca, Kent kaynaklı sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine bağlı sorunlara yönelik çözüm olarak küresel bir kent yönetişimini öne sürmektedir.

GİRİŞ

Kent nüfus ve yoğunluğunda giderek yükselen artış ve bu artışa bağlı kentsel nitelikli insan faaliyetlerinde yaşanan artış ve çeşitlilik, kapitalist sermayenin kendini yeniden üretip eklemlendiği kentlerde fosil yakıt üretimi, arazi kullanımı, ormansızlaşma, sanayi faaliyetleri ile insan kaynaklı (antropojen) iklim değişikliğinin temel nedeni haline gelmektedir. Zira küresel ölçekte seragazı emisyonlarının temel üretim alanları kentlerdir. Buna karşın iklim değişikliğine neden olan sera gazı emisyonlarını azaltmaya ilişkin politika ve stratejiler, yerel yönetimlerin sahip olduğu karar alma esnekliği,

1 Doç. Dr., Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
ORCID: 0000-0002-5607-280X, eaktepe@kastamonu.edu.tr

yerel dinamiklere hakimiyeti, sivil topluma yakınlığı, uluslararası iklim ağlarına ve fonlarına erişimi nedeniyle yerel düzeyde daha rahat oluşturulup uygulanabilmektedir. Nitekim yerel yönetimlerin karbon salınımını azaltma ve uyum politikaları geliştirme konusundaki potansiyel rolüne karşılık sahip olduğu kurumsal, mali ve teknik kapasite eksiklikleri, yerel yönetimlerin küresel iklim değişikliğine neden olan yerel nitelikli çevresel sorunlara müdahale işlevi, iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetim modelinin uygulanabilirliği ve aktörler arası işbirliğinin sürdürülebilirliği, etkin katılımı ve işlevselliği gibi strateji ve politika konularının bu mücadelede kentsel yönetişimi ön plana çıkardığı görülmektedir. Ancak iklim değişikliğine bağlı karşılaşılan sorunlar, mevcut kent yönetim hiyerarşileri dışına çıkmayı zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda yerelden küresele çok düzeyli yönetim modelleri ve kentsel aktörlerin küresel iş birlikleri önem kazanmaktadır.

Bu kitap bölümünün ele aldığı temel sorunsal, iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetim modellerinin yerel düzeylerde uygulanabilirliği ve bu modellerin başarısını etkileyen faktörlerin ve yerel yönetimlerin bu süreçteki rolü ile karşılaştıkları zorlukların neler olabileceğidir. Buna bağlı olarak çalışmanın temel amacı, iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetim modellerinin önemini ortaya koyarak, yerel yönetimlerin bu süreçteki rolünü ve katkılarını değerlendirmektir. Çalışma, iklim değişikliği ile ilgili kentsel düzeydeki aktörlerin uluslararası işbirliği mekanizmalarını analiz ederken, özellikle kentlerin ve yerel yönetimlerin karbon emisyonlarının azaltılması, iklim değişikliğine uyum ve dayanıklılık politikalarının geliştirilmesindeki etkilerini incelemeyi hedeflemektedir. Ayrıca, iklim değişikliğiyle mücadelede kentsel yönetimlerin küresel yönetim süreçlerine nasıl entegre edilebileceği ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunulması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın temel varsayımı, iklim değişikliğiyle mücadelede etkili bir çözüm, çok düzeyli yönetim modellerinin benimsenmesiyle mümkün olup, yerel yönetimlerin bu süreçte merkezi bir rol oynayabileceğidir. Bu rol, yalnızca küresel ve ulusal düzeyde alınan kararların yerel düzeyde uygulanmasından ibaret değil; aynı zamanda yerel yönetimlerin, karbon emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum politikalarının geliştirilmesinde aktif ve bağımsız bir şekilde hareket ederek ulusal ve uluslararası düzeyde politika yapım süreçlerine aşağıdan yukarıya katkı sağlamalarını da içermektedir.

İklim değişikliği bir taraftan tüm ülkeleri ilgilendiren, bu nedenle de küresel ölçekte yalnızca kamusal aktörlerin değil devlet dışı tüm aktörlerin katılımını öngören bir birlikteliği vurgularken, diğer taraftan kentlerin kamu, özel ve sivil toplumun yaşam alanı haline gelmesi hem yerel hem ulusal hem de uluslararası aktörlerin kent ölçeğinde faaliyet göstermesi mecburiyeti

yaratmaktadır. Dolayısıyla, böylesi bir paradoks üzerine kurulu olmanın yanı sıra; yönetsel, çevresel, ekonomik ve toplumsal parametrenin ölçeksel açıdan analizini gerektiren ve her geçen gün kentleşen iklim değişikliği ve buna bağlı sorunları yönetilmesi, kitabın bu bölümünde küresel bir yönetim paradigması çerçevesi içinde kentliliğin vurgulamasını hedefleyen alternatif bir bakış açısı sunulmasına olanak sağlayacaktır.

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN YERELLİĞİ

İklim değişikliği hem “küresel” hem de “yerel” bir olgudur, çünkü iklim değişikliğinin hem nedenleri hem de etkileri küresel ve yerel bir yapıya sahiptir. İklim değişikliğinin yol açtığı çevresel sorunlar, evrensel boyutlara ulaşsa da bu sorunların başlangıç noktası genellikle belirli bir coğrafi alan veya yerel bir topluluktur. Bu sebeple, iklim değişikliği evrensel bir etki alanına sahip olmasına rağmen, kendisine bağlı sorunların ortaya çıkış sürecinde yerel bir karakter barındırır. Küresel iklim değişikliği bir yandan küresel ekosistemleri etkilerken, aynı zamanda bölgesel ya da yerel çığ, sel, taşkın ya da toprak kaymalarının artışı gibi çok belirgin yerel etkiler de yaratabilir. Bu nedenle, etkili politika stratejileri geliştirilerek iklim değişikliği sorunuyla başa çıkılmaya çalışılırken hem sorunun ortaya çıkışı hem de etki alan açısından soruna küresel olduğu kadar yerel yönetim seviyelerinin de içinde bulunduğu bir ekosistem ile çalışması gerekir (Aall, et al, 2007).

İklim politikası analiz edilirken, yorumcular genellikle en tepeden başlar; burada devletler arasında yapılan uluslararası iklim anlaşmaları ve müzakereler yer alır. Yaygın bir analiz, uluslararası anlaşmaların “çoğu zaman ulusal hükümetler tarafından uygulamada görmezden geldiği ve bunun sonucunda yerel düzeyde yükümlülükler yarattığı” ifade edilmektedir (Bulkeley ve Betsill, 2003:16). Bu, politika üretim süreci genellikle geleneksel hiyerarşik bir görünüm oluşturur. Ancak, küresel iklim değişikliği politikasında yerel yönetimlerin rolünün farklılık gösterebildiğini görmekteyiz. Yerel otoriteler bağımsız politika girişimlerinde bulunabilmekte ve ulusal hatta ulusüstü düzeye siyasi stratejiler oluşturabilmektedir. Bu tür “yukarı yönlü stratejiler” genellikle yerel iklim politikalarının ne şekilde olması gerektiğine dair netlik arayışıdır (Huidobro, 2016). Dahası, bu stratejiler genellikle ulusal düzeyde iklim politikası kaygılarının ulaşım ve enerji gibi önemli sektörlerle daha güçlü yatay entegrasyonu için bir talep niteliğindedir (Lafferty ve Coenen, 2001).

Küresel iklim değişikliği sorununun yerelliği ile ilgili dikkat çekici bir diğer özellik, yerel çevre politikalarının bazı durumlarda ulusal bir siyasi boşluk içinde gelişmiş olmasıdır. Bu tür durumlarda öncü belediyeler, yalnızca diğer

belediyelere kıyasla değil, aynı zamanda kendi ulusal otoritelerine kıyasla da öncüdür. Bu, genellikle Gündem 21 ile çalışırken görülen bir durum olmuştur (Lafferty ve Eckerberg, 1998). ABD'deki durum belki de en çarpıcı örnek olmak üzere, öncü belediyelerin daha iddialı bir ulusal çevre politikası için baskı yapması, iklim politikalarında da belirli ölçüde gözlenmektedir (Betsill, 2000; 2001). İklim değişikliğine ilişkin hizmet politikalarında da hem klasik yerinden yönetim anlayışı hem de Avrupa Birliği tarafından kabul edilen hizmetin yerel halka en yakın yönetim birimince gördürülmesi anlayışının etkili olduğu görülmektedir. (Öztaş ve Zengin, 2011). İklim değişikliği küresel bir sorun olsa da etkileri yerel düzeyde farklılık göstermektedir. Yerel yönetimler, kendi bölgelerine özgü riskleri ve ihtiyaçları belirleyerek özelleştirilmiş uyum stratejileri geliştirebilirler. Örneğin, kıyı bölgelerindeki belediyeler deniz seviyesi yükselmesine karşı önlemler alırken, kurak bölgeler su kaynaklarının yönetimine odaklanabilirler (Aksöz ve Çelik, 2023; Peker ve Aydın, 2019:4).

İklim değişikliği politika yapımında yerelliği ön plana çıkaran bir diğer ilgi çekici faktör, yerel ve ulusüstü arasındaki iletişim hatlarıdır. Bu hatlar genellikle ulusal otoriteleri atlayarak ilerlemektedir. Climate Alliance (İklim İttifakı) ve Cities for Climate Protection (CCP) gibi farklı belediyeler arası iş birliği oluşumları aracılığıyla, yerel düzeyde uluslararası iklim politikası için kurumsal bir temel sağlanmıştır. Ulusüstü düzeyden yerel düzeye doğrudan bir siyasi iletişim kurulmamış olsa da Gündem 21'in 28. bölümü aracılığıyla dolaylı bir bağlantı mevcuttur (UN, 1993). Gündem 21, yerel otoritelerden, topluluk için bir eylem planı veya "Yerel Gündem 21" (YG21) üzerinde bir uzlaşya varmak amacıyla halkıyla danışma sürecini başlatmasını talep etmektedir. YG21, tarihsel olarak şehirlerin yerel iklim politikaları geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle, ulusüstü düzeyden yerel düzeye iklim politikası üzerindeki dolaylı politika stratejilerinin, Gündem 21'in 28. bölümü aracılığıyla kurulmuş olduğu söylenebilir (Aall, et al, 2007). Bu bağlamda, yerel düzeyde uluslararası iklim politikasının en temel çıktılarından biri İklim değişikliğine karşı yerel eylem planlamasıdır.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ'NE KARŞI YEREL EYLEM PLANLAMASI

Son yıllarda kentsel çevre sorunlarını ele almak için ortaya çıkan en önemli yeniliklerden biri, çevresel sorunlarla başa çıkmak için yeni bir tür kent çapında girişim olan "Yerel Gündem 21"dir. 1992'de, Rio'daki Dünya Çevre Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21 bildirgesinde, ülkelerin ulusal eylem planları hazırlamalarının yanı sıra, bu planların uygulanabilirliğini sağlamak için Yerel Gündem 21 eylem planlarının geliştirilip hayata geçirilmesi

gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum, yerel düzeydeki eylem planlarının ulusal planlardan önce devreye alınmasının, yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadelede sahip oldukları potansiyeli gösterdiğini ortaya koymaktadır.

1992'den bu yana uygulanan Yerel Gündem 21'ler üç açıdan özellikle önemlidir: İlk olarak kentsel gelişimle ilişkilendirilen birçok çevre sorununu ele almaya yönelik somut deneyimleri temsil etmeleri ve bunların birçoğunda önemli başarılar elde edilmiştir. İkincisi, genellikle yerel olarak geliştirilmiş ve yönlendirilmiştir, dışarıdan dayatılmamış veya geliştirilmemiştir. Son olarak dış kaynaklardan ziyade genellikle yerel olarak üretilen kaynaklara dayanırlar ve çevre ile kalkınma için "iyi yerel yönetişimi" destekler ve pekiştirirler (McGranahan & Satterthwaite, 2001).

Toplumsal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğe odaklanan, katılımcı bir yaklaşımı benimseyen ve yerel toplulukların çevresel sorunlarla ilgili karar alma süreçlerinde aktif rol almasını teşvik eden Yerel Gündem 21'e karşılık Yerel Eylem Planları, yerel yönetimlerin Yerel Gündem 21'in temel ilkelerini uygulamak için oluşturdukları daha spesifik, pratik ve ölçülebilir planları ifade etmektedir. Bu planlar genellikle atık yönetimi, enerji kullanımı, kentsel planlama gibi iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik somut eylemler, hedefler ve zaman çizelgeleri içermektedir. Bu bakımdan Yerel Eylem Planları bir nevi Yerel Gündem 21 girişimlerinin pratik uygulama aracı olarak görülebilir. Nitekim Yerel Gündem 21'i benimseyen birçok şehir, bu çerçeveyi operasyonel hale getirmek için Yerel Eylem Planları oluşturarak iklim değişikliği ile mücadele etmek ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmek için belirli hedefler ve projeler oluşturmaktadır. Örneğin, Aall, Groven ve Lindseth (2007), özellikle Norveç'teki yerel iklim politikalarının hem Yerel Gündem 21 hem de Yerel Eylem Planları tarafından nasıl şekillendirildiğini tartışmaktadır. Bu örnek yerel planlama sürecinin geniş, katılımcı gündemlerden odaklanmış eylem planlarına nasıl dönüşebileceğini göstermektedir. Benzer şekilde, McGranahan ve Satterthwaite (2001), Yerel Gündem 21 programlarının yerel çevresel sorunlara doğrudan çözüm getirecek bu tür eylem planlarının geliştirilmesine nasıl yol açtığını vurgulamaktadır. Sonuç itibarıyla, Yerel Gündem 21, sürdürülebilir kalkınma için geniş ve kapsayıcı bir çerçeve sunarken, Yerel Eylem Planları, belirlenen yerel çevresel ve sürdürülebilirlik sorunlarına çözüm getirmek için gereken somut ve uygulanabilir adımları sağlamaktadır.

Yerel İklim Eylem Planlaması

Van Staden (2010:27-28), herhangi bir zorunluk söz konusu olmadığı halde mahalli idarelerin iklim politikalarını takip etmesinin arkasında enerji maliyetlerinin azaltılması, yerel ekonominin canlandırılması, hava kalitesinin

artırılması, sera gazı salınımının azaltılması, uluslararası ağlara katılımın sağlanması ve gelecek nesillerin kaynak erişiminin sağlanması nedenler olduğunu iddia etmektedir. Demirci (2015) ise yönetim tarzları açısından kentlerin tüketici, kolaylaştırıcı, tedarikçi ve düzenleyici olmak üzere yerel iklim değişikliği azaltım eylemlerinde bulunabileceğini vurgulamaktadır. Bu kategorizasyon ile yerel yönetimlerin iklim değişikliği ile mücadelede özellikle sera gazı salınımını azaltacak yeşil binalara ve ulaşım araçlarına sahip olması, gönüllü iklim eylemlerine destek vermesi, yeşil teknoloji araçları ile hizmet vermesi ve iklim değişikliği ile mücadeleye uygun azaltım ve uyuma yönelik regülasyonlar geliştirmesi beklenmektedir (Demirci, 2015:82-83).

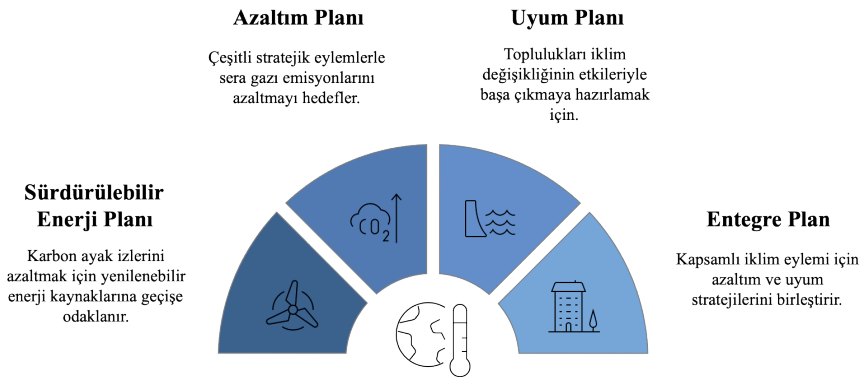
Günümüzde şehirlerin, iklim değişikliğinin neden olduğu hava olayları ve olası doğal afetlere karşı dayanıklılığını ve sürdürülebilirliğini artırmak giderek daha kritik bir hale gelmiştir. Dirençli kent kavramı, farklı nedenlerden kaynaklanan ani şoklara ve kronik streslere karşı uyum sağlayabilen şehirleri ifade etmektedir (Leichenko, 2011: 164). Özellikle iklim değişikliğine bağlı ekstrem olaylar ve afetlerin etkileri, hızla artan nüfus yoğunluğuna sahip kentlerde daha belirgin şekilde hissedilmektedir. Büyük kentler, iklim değişikliği sonrası yaşanan doğal afetlerin yol açtığı can ve mal kayıplarının en çok yaşandığı alanlara dönüşmektedir (Aktepe, 2021).

İklim değişikliğinin tetiklediği olumsuz hava koşullarının sıklık ve şiddetindeki artış, şehirlerin karşı karşıya kaldığı riskleri ve kırılganlıkları artırarak dirençli kent politikalarını öncelikli bir konu haline getirmiştir. Aktepe (2022), yerleşme reformları sonrası tüm kamu hizmetlerinin kentsel hizmetlere dönüştüğünü ifade ederek, merkezîyetçi hizmetlerin özel sektöre devredilmesinin, iklim değişikliği sonrası doğal afetlerin etkilerini artıran yetersiz ve düşük kaliteli hizmet sunumlarına yol açtığını belirtmektedir. Bu durum, devletin iklim değişikliği sonrası doğal olaylara karşı dirençsizlikle suçlanmasına neden olurken, özel sektör girişimcilerinin de etkin hizmet sunumunda başarısız olması nedeniyle eleştirildiğini göstermektedir. Aynı çalışmada, kentlerin yapılaşma ve faaliyetleri nedeniyle iklim değişikliğinin failleri olarak görülmele birlikte, hizmet sunumundaki sorunlar nedeniyle mağdura dönüştükleri vurgulanmıştır. Doğal afetlerin neden olduğu kayıplar açısından en önemli sorun ise, kamu hizmetlerinin yanlış planlanması ve yetersiz sunulmasıdır (Aktepe, 2022).

Birleşmiş Milletler Habitat Zirvesi'nin 2020-2023 Stratejik Planı'nda, iklim değişikliğine bağlı olarak şehirlerde meydana gelebilecek afet riskleri analiz edilmiş ve bu tür olaylara karşı hazırlıklı olmanın önemi vurgulanmıştır (UN Habitat, 2020: 8). Ayrıca, Yeni Kentsel Gündem kapsamında, iklim değişikliğine karşı mücadelede yerel uyum eylem planlarının hazırlanması

gerekliliđi belirtilmiřtir. Bu dođrultuda, birēok yerel yonetim, iklim deđiřikliđine yonelik yerel eylem planları geliřtirmiřtir (Aktepe, 2021). Nitekim yerel olēekte iklim deđiřikliđi ile mūcadelede en etkili araēlardan biri, mahalli idareler tarafından hazırlanan yerel iklim eylem planlarıdır. Sūrdūrūlebilir Enerji, Azaltım, Uyum ve Entegre olmak ūzere 4 onemli yerel iklim eylem plan tipinden bahsedebiliriz (Talu, 2019:24-30).

Yerel iklim eylem planlaması ve pratiklerine iliřkin kaleme alınan projelerde belediyelerin sūrdūrūlebilir enerji eylem planları, emisyon azaltımına yonelik bir dizi onlem iēermektedir (Talu, 2019:24). Bu onlemler arasında, “belediye hizmet binaları ve parklarda elektrik ile ısınma amacıyla kullanılan dođal gazın emisyonlarının hesaplanması, belediye araēlarının yakıt tūketiminden kaynaklanan karbondioksit emisyonlarının deđerlendirilmesi yer almaktadır. Ayrıca, toplu ulařım ve elektrikli araē kullanımının teřvik edilmesi, motorlu araēlardan arındırılmıř alanların artırılması ve binaların ısı yalıtımlarının iyileřtirilmesi gibi adımlar da onemlidir. Gūneř ve rūzđar enerjisinden faydalanarak enerji ūretiminin teřvik edilmesi, fosil yakıt kullanımının kademeli olarak azaltılması veya tamamen terk edilmesi gibi stratejiler de planlara dahil edilmiřtir. Kentlerin elektrik gereksinimlerini karřılamak iēin yenilenebilir enerji kaynaklarının tercih edilmesi, sanayi tesislerinin enerji tūketimlerinin gōzden geēirilmesi ve yeni sanayi iřletmelerinde enerji verimliliđi onlemlerinin dikkate alınması da sūrdūrūlebilirlik hedefleri dođrultusunda onemli adımlardır. Son olarak, katı atık yonetiminin iyileřtirilmesi”, ēevre dostu bir ūehir yapısının kurulmasına katkı sađlayacak bir diđer onemli eylem olarak ūne çıkmaktadır (Talu, 2019:24).

şekil 1: Yerel İklım Eylem Planları

Bir ūehirde sera gazı emisyonlarının azaltılması iēin belirli hedefler koymak, o ūehirdeki ēeřitli sektōrlerin emisyonlarının dođru řekilde

hesaplanmasını gerektirir. Bunun için öncelikle, sera gazı emisyonlarının azaltılabilir potansiyelinin analiz edilmesi ve bu potansiyelin etkinliğinin değerlendirilmesi gerekir. Emisyon envanteri oluşturmak, bu sürecin temelini oluşturur. Şehirlerin sera gazı envanteri raporları üzerinden hazırlanan azaltım eylem planları, şehirdeki faaliyetlerin emisyonlarını azaltmaya yönelik somut hedefler ortaya koyar. Bu planlar, özellikle enerji tüketimini hedef alarak emisyonları hesaplamaya odaklanır. Ayrıca, enerji sektörü dışındaki diğer sektörler (tarım ve hayvancılık, atık yönetimi, ormansızlaşma, arazi kullanımı değişiklikleri gibi) de bu kapsama dahil edilebilir. Böylelikle, şehrin öncelikli sektörleri belirlenir ve emisyonları azaltmaya yönelik tedbirler oluşturulur (Talu, 2019:25).

Uyum eylem planları ise, iklim değişikliğinin şehir üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak hazırlanır. Bu planlarda geçmiş verilere ve geleceğe yönelik projeksiyonlara dayalı olarak, şehirdeki kırılganlıklar ve riskler belirlenir. Bu risklere karşı alınacak önlemler, zaman çizelgesine yerleştirilir. Uyuma yönelik bu planlamaların başarısı, risk yönteminin sürdürülebilirliği, iklime karşı dirençliliğin ne kadar doğru analiz edildiğine ve önceliklerin nasıl belirlendiğine bağlıdır (Talu, 2019:26).

Yerel iklim eylem planlarının hem azaltım hem de uyum hedeflerini bir arada içermediği ve mekânsal planlarla entegre edilmediği durumlarda, bu eksikliklerin yerel iklim mücadelesinin etkinliğini olumsuz etkilediği değerlendirilmektedir. Şehirlerde insan faaliyeti kaynaklı sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine bağlı etkilerle doğal afetlere karşı şehirlerin dirençli hale getirilmesi amacıyla, “iklim odaklı mekânsal planların” hazırlanması ve bu planlarla uyumlu “entegre yerel iklim eylem planlarının” oluşturulması gerekliliği vurgulanmaktadır (Karacan ve Gökçe, 2023:182).

2000’li yılların başlarından itibaren, yerel düzeyde iklim değişikliğiyle mücadele entegre bir politika yaklaşımı olarak kabul görmeye başlamıştır (Talu, 2019:27). Bu dönemde, şehirlerin ve yerleşimlerin küresel ısınmanın etkilerine karşı daha dirençli hale getirilmesi için uyum faaliyetlerini içeren entegre yerel iklim eylem planları geliştirilmiştir. Ancak bu planlarda, genellikle azaltım hedeflerinin uyum hedeflerine kıyasla daha öncelikli bir konuma sahip olduğu dikkati çekmektedir (Grafakos ve ark., 2020). Zira dirençli şehir anlayışı, yalnızca “İklim Değişikliğine Uyum” ve “Afet Risk Azaltımı” ile sınırlı kalmayıp, “Güvenlik”, “Enerji” ve “Sürdürülebilirlik” kavramlarını da içeren kapsamlı bir yaklaşımın oluşturulmasını gerektirmektedir. Başlangıçta yalnızca enerji sektörünün sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik bir odaklanma söz konusu iken, Avrupa Birliği Belediye Başkanları Sözleşmesi

imza sahipleri birçok belediye, sürdürülebilir enerji eylem planlarını hazırlamaya başlamıştır (European Commission, 2024). Zamanla, düşük karbonlu ve iklime dayanıklı bir vizyon çerçevesinde bu kapsam genişlemiş, Sözleşmeyi imzalayan şehir yönetimleri, 2030 yılına kadar “Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planları” (SECAP) hazırlamayı ve uygulamayı taahhüt etmiştir. Bu yeni planlar, hem sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik hem de iklim değişikliğine karşı uyum çalışmalarını içerecek şekilde geliştirilmiştir (Talu, 2019:27).

İklim Değişikliğiyle Mücadelede Küresel-Yerel Eylemler: Küresel Kentsel Yönetişim Ağları

Ağ yönetişiminin temel avantajları arasında yenilikçilik, yüksek verimlilik, kalite artışı, hız, esneklik, uzmanlaşma ve sürekli öğrenme süreçlerinin desteklenmesi bulunmaktadır (Goldsmith ve Eggers, 2004:28; Popp, vd., 2014:21). Ağ yönetişiminde ağların çeşitli sorunların çözümünde etkili bir iletişim ağı oluşturduğu, kolektif faaliyetlere zemin hazırladığı, kurumlar arasında iş birliğini güçlendirdiği ve vatandaşların katılımını artırdığı görülmektedir. Ayrıca, ağlar risk paylaşımını kolaylaştırırken, toplumsal uyumu teşvik eder ve öğrenme süreçlerine yeni fırsatlar sunmaktadır. Bunun yanı sıra, bilgi paylaşımı ve yayılımını sağlayarak farklı aktörler arasında bilgi alışverişini destekler. Bu özellikleriyle ağlar, karmaşık sorunların çözümünde iş birliğine dayalı yenilikçi yöntemler geliştirilmesine katkı sağlamaktadır (Alford ve O’Flynn, 2012:200; Castells, 2008:236). Diğer taraftan küresel yönetişim ağlarının istikrar sorunu yaratması, yavaşlatıcı karaktere sahip olması, klasik kurumsal yapıya tehdit oluşturması, seçilmişlerin egemenlik alanlarının zayıflatılması, ağa olan bağlılık sorunlarına neden olması, güç dengesizliği ve gücün kötüye kullanılması (Üstüner, 2008) gibi sorunlara da neden olabileceği tartışılmaktadır. Klijn ve Koppenjan (2000), ağ yaklaşımına yönelik eleştirileri beş başlık altında toplamaktadır: İlk olarak, bu yaklaşımın yeterli bir teorik temelini bulunmadığı ve kullanılan kavramların açık bir şekilde tanımlanmadığı eleştirilmektedir. İkinci olarak, ağ yaklaşımının açıklayıcı gücünün zayıf olduğu belirtilmektedir. Üçüncü eleştiri, ağ yapılarında ortaya çıkan güç dengesizlikleri ve çatışmaların yeterince dikkate alınmamasıdır. Dördüncü olarak, ağların etkinliğini değerlendirebilecek net kriterlerin eksikliği ele alınmaktadır. Son olarak hem ağlara hem de ağlarda yer alan kamu aktörlerine yönelik normatif eleştiriler, bu yaklaşımın önemli tartışma konularından biri olarak öne çıkmaktadır.

Geleneksel yaklaşıma göre kamu politikaları, devletin liderliğinde ve çeşitli çıkar gruplarının etkisi altında şekillenmektedir. Ancak ağ yaklaşımı, farklı aktörlerin bir araya gelişinin belirli bir amaç veya çıkar doğrultusunda

olmadığını, bu nedenle varlığının belirli bir neden ya da hedefe dayanmadığını savunur. Bu bakış açısına göre, ortaya çıkan kamu politikaları, aktörlerin bir ağ yapısı içinde gerçekleştirdiği etkileşimlerin bir sonucudur. Bu durum, çatışmaların azalmasını, ayrıcalıkların önlenmesini ve güç yoğunlaşmasının dağıtılmasını sağlayarak daha sürdürülebilir politikaların geliştirilmesini mümkün kılmaktadır (Üstüner, 2003:51).

Son yıllarda, kentlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki mevcut ve potansiyel rolleri üzerine yapılan çalışmalar hızla artmıştır (Broto ve Bulkeley, 2013: 92). Nitekim kentlerin, iklim değişikliğiyle ilgili işbirliği ve ortaklıkların yapıldığı, çözüm yollarının test edildiği bir örneklem alanı işlevi gördüğü belirtilmektedir (Warmesler, 2016:201). Küresel çapta katılım sağlanan çok düzeyli yönetim mekanizmalarının, kentlerin bu alandaki kapasitelerini artırıp maliyetleri düşürmesi beklenmektedir (Gouldson vd., 2016: 11). Ayrıca, IPCC'nin raporlarına göre, etkin kent yönetiminin altyapı, arazi kullanımı ve yaşam alanlarının oluşturulmasında iklim değişikimine uyum sağlama konusunda olumlu etkileri olabileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, kentler hem yerel hem de küresel düzeyde iklim değişikliğiyle mücadelede kilit aktörler olarak değerlendirilmektedir (IPCC, 2014: 538).

1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, toplumların çevreye duyarlı yönetim yaklaşımları geliştirmesi için bir dizi temel ilkenin kabul edilmesiyle sonuçlanmıştır (Emrealp, 2005:14). Bu ilkeler, konferansa katılan ülkelerin yasal düzenlemeleri ve yönetsel süreçleriyle bütünleştirilmiştir. Sürdürülebilir kentsel kalkınmaya yönelik normların gelişimini destekleyen önemli belgeler arasında Yerel Gündem 21, Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu ve Avrupa Kentsel Şartı-II: Yeni Bir Kentlilik İçin Manifesto bulunmaktadır (Güler ve Turan, 2021:256).

2015 yılında New York'ta kabul edilen Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH), 2000 yılındaki Binyıl Kalkınma Hedeflerinin devamı niteliğinde olan 17 temel hedef ve 169 alt hedefi içermektedir. Bu hedefler, küresel düzeyde yeni bir kalkınma yaklaşımı benimseyerek sürdürülebilir yaşam alanları, küresel ısınma, iklim değişikliği, biyoçeşitliliğin korunması ve doğal kaynak yönetimi gibi çevresel konular etrafında şekillenmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2021).

Dünya genelinde düzenlenen Habitat konferansları, sürdürülebilir kentleşme ve kentsel sorunlar üzerine geliştirilen küresel gündemlerin mihenk taşlarını oluşturmuştur. 1976'da Vancouver'da, 1996'da İstanbul'da ve 2016'da Quito'da gerçekleştirilen Habitat I, II ve III konferansları, bu bağlamda önemli adımlardır. Habitat II kapsamında kabul edilen Habitat

Gündemi, İstanbul Deklarasyonu ve Yeni Binyılda Şehirler ve Diğer İnsan Yerleşimleri Deklarasyonu, UN-HABITAT'ın sürdürülebilir kentler ve insan yerleşimlerine yönelik vizyonunu ortaya koymaktadır (Aktepe, 2021).

2000 yılında kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA), yoksulluk, eşitsizlik ve iklim değişikliği gibi küresel sorunlara şehir merkezli çözümler üretmek amacıyla ortak bir gündem sunmuştur. Binyıl Kalkınma Hedeflerinin 2015 itibariyle yenilenme ihtiyacı, Dünyamızı Değiştirmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi ile giderilmiş; Habitat III sonrasında yayımlanan Yeni Kentsel Gündem ise sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ve iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik uluslararası iş birliğinin devamını sağlamıştır (Aktepe, 2021). 2007 yılında COP 13'te (Bali'de) başlatılan Yerel Yönetim İklim Yol Haritası, COP 15'e kadar uluslararası iklim müzakerelerini destekleyen Yerel Yönetim Derneklerinin ortak bir katkısıdır. UNFCCC oturumlarına kabul edilen gözlemci kuruluşların beş ana grubunda bir haline gelen "Yerel Yönetimler ve Belediye Otoriteleri"nin temel hedefi, yeni bir uluslararası iklim anlaşması ve buna bağlı olarak sıfır karbonlu kentsel ortamları teşvik ederek hükümetleri ve paydaşları karbon nötr politikalar benimsemeye ve sürdürülebilir kentsel uygulamaları desteklemeye yönlendirmektir (UNFCCC, 2024).

Küresel kentsel yönetim ağları, şehirlerin iklim değişikliğiyle mücadelede iş birliği yapmasını sağlayan platformlar ve organizasyonlardır. Bu ağlar, yerel yönetimlerin sürdürülebilirlik hedeflerini güçlendirmek için deneyim paylaşımı, ortak politika geliştirme ve yenilikçi uygulamaları teşvik etme fırsatları sunmaktadır. Temel hedefleri arasında enerji verimliliği, karbon emisyonlarının azaltılması, iklim uyum politikalarının geliştirilmesi ve çevre koruma çalışmaları yer almaktadır. İklim değişikliğine karşı yerel düzeyde başlatılan eylemler, genellikle iklim değişikliğinin meydana getirdiği sorunlara yönelik çözüm odaklıdır. Aynı zamanda, bu ağlar sayesinde küresel iyi uygulama örnekleri paylaşılmakta ve yerel yönetimler için rehber niteliğinde politika önerileri sunulmaktadır. Bu bağlamda yönetim, "yerel yönetimlerin iklim değişikliği azaltım ve uyum eylemleri çerçevesinde kendi faaliyetlerini yönetme, imkân sağlayarak yönetme, tedarik yoluyla yönetme ve düzenleyici rol üstlenerek yönetme" gibi farklı yönetim biçimlerini kapsamaktadır (Demirci, 2015:78).

Dünya Belediye Başkanları İklim Değişikliği Konseyi, İklim için Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi, Bölgeler 20, ICLEI- Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler ve C40 Kentler İklim Liderliği Grubu doğrudan doğruya iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum amacıyla kurulan ağlardır (Şekil 2).

Dünya Belediye
Başkanları İklim
Değişikliği Konseyi

C40 Kentler İklim
Liderliği Grubu

Şekil 2: İklim Değişikliğiyle Mücadele ve Uyum Amacıyla Kurulan Ağlar

Avrupa Birliği Belediye Başkanları İklim ve Enerji Sözleşmesi, AB'nin iklim ve enerji hedeflerine ulaşmayı amaçlayan, gönüllü belediye başkanlarını bir araya getiren bir platformdur. 2014 yılında, bu sözleşmenin iklim değişikliğine uyum odaklı tamamlayıcısı olan Belediye Başkanları Uyum Girişimi kabul edilmiş, 2015 yılında ise bu iki girişim birleştirilerek daha kapsamlı bir yapı oluşturulmuştur. Bu sözleşmeye imza atan şehirler, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarını %40 oranında azaltmayı, iklim değişikliğine uyum sağlamayı ve herkes için sürdürülebilir, uygun fiyatlı enerjiye erişim sunmayı taahhüt etmektedir. Girişim, dünya genelinde 57 ülkeden 9.000'den fazla yerel ve bölgesel yönetimi kapsamakta ve teknik destek sunarak iş birliğini teşvik etmektedir. Bu platform, yerel yönetimlerin iklim ve enerji alanında iş birliği yapmasını sağlayan önemli bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır (European Commission, 2024).

Belediyeler, kent yönetiminde birincil sorumluluğa sahip temel aktörlerdir. Bu sorumluluk yalnızca geleneksel kamusal hizmet sunumuyla sınırlı olmayıp, aynı zamanda kentin genelini ve geleceğini etkileyen iklim değişikliğiyle mücadele gibi alanlarda da aktif rol almayı gerektirir (Çukurçayır, 2011:23). Belediyelerin, hem çeşitli paydaşlar arasında bağlantılar kuran bir ağ girişimcisi olarak hem de uluslararası aktörlerle iş birliği yaparak iklim odaklı koalisyonlar oluşturması, kentin tüm üretken kapasitesini harekete geçirmesine olanak sağlar. Bu süreçte, belediye kurumları ve onları temsil eden belediye başkanları, kentin sürdürülebilir kalkınması, yaşanabilirliği ve ortak yaşam imkanlarının geliştirilmesi için liderlik ve arabuluculuk rollerini üstlenmelidir. İklim değişikliğiyle mücadelede, belediyelerin hem çekim merkezi olma hem de paydaşları bir arada tutma işlevini üstlenmesi büyük önem taşımaktadır (Keyman ve Lorasdağı, 2010:31-32; Sweeting, 2002:3). Bu bağlamda İklim Değişikliği Dünya Belediye Başkanları Konseyi (WMCCC), belediye başkanlarının iklim değişikliğine karşı mücadelede aktif rol üstlenmeleri amacıyla oluşturulmuş bir iş birliği platformudur. Konsey, belediye başkanlarının iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik konularında uluslararası çabalara daha görünür ve etkin bir şekilde dahil olmalarını sağlamayı hedeflemektedir. Kuruluşundan itibaren WMCCC, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) kapsamındaki uluslararası görüşmelere gözlemci statüsünde katılım sağlamaktadır. WMCCC'nin iklim değişikliğiyle mücadele hedefleri, yerel düzeyde politikaların teşvik edilmesi, iklim değişikliğinin kentler üzerindeki etkilerinin araştırılması ve çözüm önerileri sunulması üzerine

odaklanır. Kentte öne çıkan iklim değişikliğiyle mücadele kampanyaları ve programlarının etkisini artırmayı hedeflerken, proaktif kentlerden oluşan ağı genişletmek, uluslararası belediye liderleri iş birliğini güçlendirmek ve çok taraflı mekanizmaları yerel düzeyde eylemlerle destekleyerek küresel iklim koruma rejimlerini etkilemek için çalışır. Aynı zamanda, yerel yönetimlerin uluslararası platformlarda etkin şekilde temsil edilmesi ve gerekli finansman sağlanması da bu çabaların bir parçasıdır (Union of International Associations [UIA], 2024).

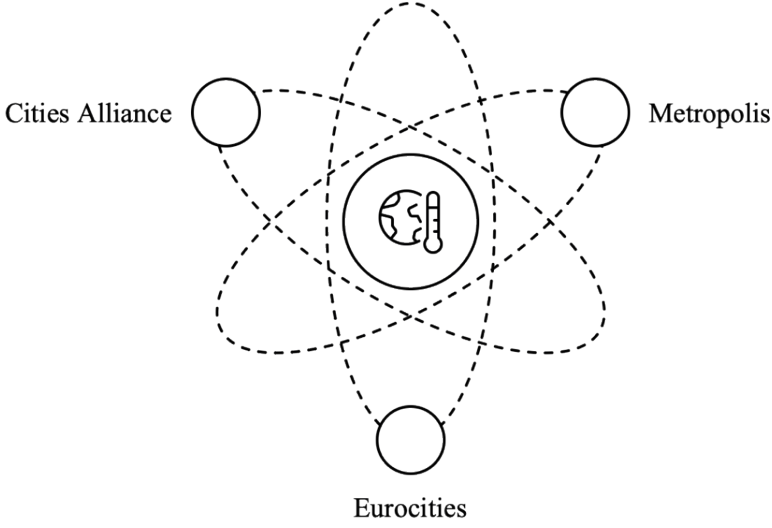
R20 Regions of Climate Action, Arnold Schwarzenegger ve diğer yerel liderler tarafından düşük karbon hedeflerine ulaşmak amacıyla kamu-özel ortaklıkları çerçevesinde kurulmuş bir girişimdir. “R”, bölgeleri, “20” ise 2020 yılına kadar belirlenen düşük karbon hedefini simgeler. R20, alt ulusal düzeyde iklim etkilerini azaltırken sürdürülebilir bir küresel ekonomi inşa etmeyi amaçlayan, ölçülebilir ve geniş ölçekli projeler geliştiren bir platformdur. Yenilenebilir enerji, enerji verimliliği ve sürdürülebilir altyapı yatırımları gibi alanlarda teknoloji ve finansmanı bir araya getirerek çözüm üretmektedir. Başarılı projeleri küresel ölçekte genişletme hedefiyle faaliyet gösteren R20, Haziran 2022 itibarıyla “Catalytic Finance Foundation” olarak yeniden markalaşmıştır. Bu vakıf, Bloomberg Philanthropies, C40 Cities ve Küresel Belediye Başkanları İklim ve Enerji Sözleşmesi ile iş birliği içinde kentsel iklim çözümlerine finansman sağlamayı ve 1,5°C hedefi doğrultusunda hareket etmeyi amaçlamaktadır (Cheng, 2013:249-250).

ICLEI - Local Governments for Sustainability, sürdürülebilir kalkınma alanında faaliyet gösteren ve dünya çapında şehirler ve yerel yönetimlerden oluşan en büyük ağlardan biridir. 1990 yılında Uluslararası Yerel Çevre Girişimleri Konseyi olarak kurulan ICLEI, 84 ülkede 12 mega şehir, 100 büyükşehir, 450 büyük ve 450 küçük-orta ölçekli kent ve kasabayı kapsayan bir harekettir. Yerel düzeyde küresel sürdürülebilirliği teşvik eden ICLEI, şehirlerin sürdürülebilir, dayanıklı, kaynak verimli, biyolojik çeşitlilik açısından zengin, düşük karbonlu bir yapıya dönüşmesine destek sağlar. Ayrıca akıllı altyapılar inşa etmeyi ve kapsayıcı, yeşil bir kentsel ekonomi geliştirmeyi hedefler. Nihai amacı, sağlıklı ve mutlu topluluklar yaratmaktır. ICLEI, uzun vadeli programlar ve uluslararası sorunlara yanıt veren yenilikçi girişimlerle yerel sürdürülebilirliği desteklemektedir (ICLEI - Local Governments for Sustainability, 2024).

C40, dünyanın önde gelen şehirlerinin belediye başkanlarını bir araya getiren küresel bir ağıdır ve iklim kriziyle mücadelede ortak hareket etmeyi hedefler. Üye şehirlerin belediye başkanları, bilim temelli ve kapsayıcı bir yaklaşımla 2030 yılına kadar emisyonlarını yarıya indirme, küresel ısınmayı

1,5°C ile sınırlama ve sağlıklı, eşitlikçi, dirençli topluluklar oluşturma taahhüdünde bulunmuştur. Bu hedeflere ulaşmak için C40; iklim eylem planlarının hazırlanmasında destek sağlama, yenilikleri teşvik etme, en iyi uygulamaların paylaşılması, yeşil projeler için finansmana erişimin kolaylaştırılması ve uluslararası düzeyde etkili savunuculuk çalışmaları yapmaktadır (C40 Cities Climate Leadership Group, 2024).

Cities Alliance, Metropolis ve Eurocities küresel ağları, daha geniş amaçlara sahip olup iklim eylemlerini içeren ağlardır (Şekil 3).

Şekil 3: Daha Geniş Amaçlara Sahip Olup İklim Eylemlerini İçeren Ağlar

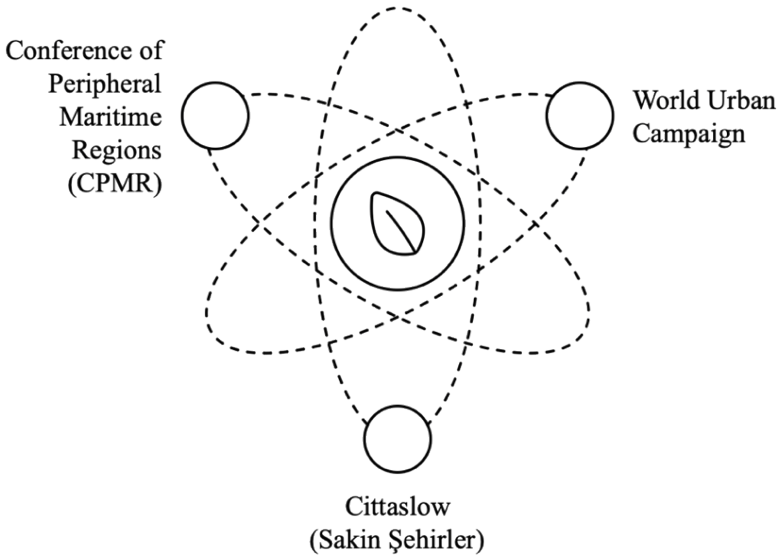
Cities Alliance, küresel ölçekte şehirlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerini gerçekleştirmesini destekleyen bir ortaklık ağıdır. Kentleşmenin getirdiği zorlukları ele alırken, özellikle gayri resmi yerleşim bölgeleri ve eşitlik konularına odaklanarak iklim değişikliği, dayanıklılık ve sürdürülebilir kentsel ekosistemler üzerine çalışmaktadır. Özellikle son yıllarda Cities Alliance, iklim değişikliği, dayanıklılık ve sürdürülebilir kentsel ekosistemler üzerinde çalışmaktadır. Bu çalışmalar, özellikle gayri resmi yerleşim alanlarındaki topluluklar ve herkes için eşitlik vurgusuyla, güncel kentleşme tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Bu çalışmalar, ulusal refah ve uluslararası istikrar için kentsel yönetimin önemini vurgulayan yenilikçi araçlar ve uygulamalar geliştirmeyi hedeflemektedir (Cities Alliance, 2024).

Eurocities, 38 ülkeden 200'den fazla büyük şehir ve 150 milyondan fazla insanı temsil eden Avrupa'nın en büyük şehir ağıdır. Misyonu, sağlıklı, yeşil bir çevrede yüksek yaşam kalitesi sunan şehirler inşa etmektir. Düşük karbonlu ve akıllı çözümlerle temiz hava ve daha iyi kamu hizmetleri sağlamayı, sürdürülebilir hareketliliği teşvik etmeyi, topluluklarla bağlantıyı güçlendirmeyi ve yeni gelenleri kucaklayan bir toplum yaratmayı hedeflemektedir. Eurocities üyelerinin %64'ü 2050'ye kadar iklim nötr olmayı taahhüt ederken, %90'a yakını iklim değişikliğine uyum sağlamak ve sakinlerini korumak için stratejiler geliştirmiştir (Eurocities, 2024).

Metropolis, büyük şehirler ve metropol bölgelerini bir araya getiren küresel bir ağıdır ve bu alanlarda bağlantı kurmak, deneyim paylaşmak ve

yerel ile küresel sorunlar üzerinde birlikte hareket etmek için bir platform sunmaktadır. Metropolis, güçlü metropol yönetiminin önemini vurgulayarak küresel liderlik ve savunuculuk yapmaktadır. Programları, metropolitan topluluklara, çevresel değişime uyum sağlayan ve ekolojik ayak izini azaltan şehirler yaratma hedefiyle daha bilinçli kararlar almaları için araçlar ve bakış açıları sunmaktadır. Ayrıca, iklim değişikliğine uyum sağlama konusunda şehirlerdeki politika ve teknik unsurların geliştirilmesi için bilgi paylaşımı ve iş birliğine yönelik çalışmalar yapmaktadır (Metropolis, 2024).

Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), World Urban Campaign ve Cittaslow (Sakin Şehirler) küresel ağları, iklim değişikliği ile dolaylı veya kısmen bağlantılı ağlardır (Şekil 4).

Şekil 4: İklim Değişikliği ile Dolaylı veya Kısmen Bağlantılı Ağlar

Avrupa'nın çevresel deniz bölgelerinden oluşan CPMR (Conference of Peripheral Maritime Regions), ekonomik kalkınma ile erişilebilirlik arasındaki güçlü ilişkiyi vurgulayan tek bölgesel organizasyondur. 2000'li yılların başında, CPMR üyesi bölgeler, iklim değişikliğinin sonuçlarından ilk etkilenecek bölgeler arasında olduklarının farkına varmıştır. Bu durum, ekonomilerinin bütün sektörlerini ve toprak bütünlüklerini tehdit eden bu konuların, ağırlıklı olarak uluslararası kuruluşlar ve merkezi hükümetlerin yetki alanında olduğunu göstermiştir. O zamandan beri CPMR, iklim değişikliğiyle mücadelede iki yönde çalışmayı hedeflemiştir: küresel boyutu

kendi çalışmalarına entegre etmek ve AB düzeyinde yapılan iklim değişikliği çabalarına bölgesel ve yerel otoriteleri tam bir ortak olarak dahil etmek (Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe [CPMR], 2009).

Birleşmiş Milletler-Habitat (UN-Habitat) liderliğinde yürütülen Dünya Kentsel Kampanyası (World Urban Campaign - WUC), küresel kentsel girişimlerine iklim değişikliği temalarını aktif bir şekilde entegre etmektedir. Kentsel sürdürülebilirliğin temel bir ortağı olarak WUC, şehirlerdeki sera gazı emisyonlarını azaltmaya ve aşırı hava olayları, deniz seviyesinin yükselmesi ve çevresel bozulma gibi iklim değişikliği etkilerine uyum sağlamaya öncelik vermektedir. Dünya Kentsel Kampanyası tarafından yürütülen ClimateAction4Cities Kampanyası, sıfır karbonlu kentsel ortamları teşvik ederek hükümetleri ve paydaşları karbon nötr politikalar benimsemeye ve sürdürülebilir kentsel uygulamaları desteklemeye yönlendirmektedir. Dünya Habitat Günü gibi etkinliklerde, ulaşım, enerji ve atık yönetimi kaynaklı emisyonların hedef alındığı “Karbon İçermeyen Bir Dünya İçin Kentsel Eylemi Hızlandırmak” gibi temalar vurgulanmıştır. Bir diğer önemli kampanya Kentsel Uyum İçin Ortaklıklar” WUC, UNEP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) ve Dünya Bankası gibi kuruluşlarla iş birliği yaparak, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yerel ve ulusal hükümetleri desteklemek için araçlar, atölyeler ve kaynaklar sağlamaktadır. Bilgi Paylaşımı ve Savunuculuk: WUC, yayınlar, eğitimler ve bilgi platformları aracılığıyla farkındalığı artırmaktadır. Şehirleri, dayanıklılığı, sürdürülebilir altyapıyı ve gayri resmi yerleşimlerin iyileştirilmesini teşvik eden Race to Zero gibi küresel girişimlere katılmaya teşvik etmektedir (World Urban Campaign, 2024).

1990’larda İtalya’da modern yaşamın stresine karşı durmak isteyen bir grup tarafından başlatılan Cittaslow hareketi, ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik eden bir yapıya sahiptir ve Slow Hareketi’nin bir parçasıdır. Bu hareketin temelini ise yerel gıda, gelenekler ve tedarikçileri destekleyen Slow Food felsefesi oluşturmaktadır. Ancak Yavaş şehirler yalnızca bir yerel gıda hareketi değil, yaşam temposunu yavaşlatmayı, insan odaklı alanlar yaratmayı, yaşam kalitesini artırmayı, çevreye duyarlılığı geliştirmeyi, sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etmeyi ve yerel kültürlerin özel niteliklerini korumayı amaçlayan uluslararası bir kent ağıdır (Cittaslow International, 2024). Cittaslow hareketine katılmak isteyen kentler için belirlenmiş kriterler arasında iklim değişikliği ile mücadelede öncelik vermesi gereken kriterler arasında enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının teşviki ve çevresel kirlilikle mücadele önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, binalarda ve kamu kullanım alanlarında enerji tasarrufunun sağlanması, kamusal alanlarda ışık kirliliğinin azaltılması ve yenilenebilir

enerji kaynaklarından enerji üretimi gibi unsurlar hem karbon emisyonlarını azaltmayı hem de sürdürülebilir bir şehir yaşamı oluşturmayı hedefler. Ayrıca, kentsel katı atıkların ayrıştırılarak toplanması ve atık su arıtma tesislerinin bulunması gibi kriterler, çevresel kirliliğin önlenmesine ve doğal kaynakların korunmasına katkı sağlar. Enerji topluluklarının oluşturulmasını teşvik ederek yenilenebilir kaynaklardan enerjinin kendi kendine üretimi ve tüketimi, kentlerin iklim değişikliği ile mücadelede sürdürülebilir bir model geliştirmesini desteklemektedir. Bu kriterler, şehirlerin çevresel sorumluluklarını yerine getirirken, aynı zamanda halk sağlığı ve yaşam kalitesine de olumlu etkiler sunmaktadır (Cittaslow Türkiye, 2024).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ağ yönetişimi, yenilikçilik, verimlilik, kalite artışı, hız, esneklik ve uzmanlaşma gibi birçok avantaj sunmaktadır. Bu yaklaşım, sorun çözümünde etkili iletişim kurmayı, iş birliğini artırmayı ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Risklerin paylaşımı, toplumsal uyumun teşviki ve öğrenme süreçlerinin desteklenmesi de öne çıkan özelliklerindedir. Ancak, ağ yönetişiminde istikrarsızlık, güç dengesizlikleri, gücün kötüye kullanılması ve klasik kurumsal yapılara tehdit oluşturma gibi sorunlar gündeme gelebilir. Ayrıca, kavramsal belirsizlik, açıklayıcılık eksikliği ve değerlendirme kriterlerinin yetersizliği, bu yaklaşıma yöneltilen temel eleştiriler arasındadır. Bu eleştirilere rağmen kentlerin küresel iklim değişikliğiyle mücadeledeki mevcut ve potansiyel rolleri, kent merkezli bu tür yönetişim ağlarını elzem kılmaktadır. Etkin kent yönetiminin altyapı, arazi kullanımı ve yaşam alanlarının düzenlenmesiyle iklim değişimine uyum sağlamada olumlu katkılar sunabileceği ve iklim değişikliğiyle mücadelede hem yerel hem de küresel ölçekte kritik bir rol oynayabileceği yadsınamaz.

Küresel iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetişim modellerinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yerel yönetimlerin merkezi bir rol üstlendiği açıktır. Yerel düzeyde alınan kararlar, küresel stratejilerin hayata geçirilmesi ve iklim değişikliğiyle uyum sağlanmasında kritik öneme sahiptir. Gündem 21 ve onun türevleri olan Yerel Gündem 21 gibi ulusüstü politikalar, yerel yönetimlerin iklimle ilgili eylem planlarını geliştirmeleri için zemin hazırlamış ve uluslararası işbirliği ağları da bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim bu kitap bölümünde Dünya Belediye Başkanları İklim Değişikliği Konseyi, İklim için Belediye Başkanları Küresel Sözleşmesi, Bölgeler 20, ICLEI- Sürdürülebilirlik için Yerel Yönetimler ve C40 Kentler İklim Liderliği Grubu doğrudan doğruya iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum amacıyla kurulan ağlar olarak ifade edilirken, Cities Alliance, Metropolis ve Eurocities küresel ağları, daha geniş amaçlara sahip

olup iklim eylemlerini içeren ağlar ve Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), World Urban Campaign ve Cittaslow (Sakin Şehirler) küresel ağları, iklim değişikliği ile dolaylı veya kısmen bağlantılı ağlar olarak iklim değişikliğiyle mücadelede çok düzeyli yönetim modellerine örnek verilmiştir.

Bu çok düzeyli yönetim modellerinin oluşturulması ile birlikte, yerel yönetimlerin uluslararası ağlarla işbirliği yaparak, karbon emisyonlarını azaltma ve iklim değişikliğine uyum sağlama konularında daha etkin bir rol üstlenmeleri, küresel iklim politikalarının başarısını doğrudan etkilemektedir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin küresel ağlar içinde yer alarak, yerel eylem planlarını oluşturması, bu süreçte karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmaları ve başarılı politikalar geliştirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, yerel düzeydeki bu çok düzeyli yönetim modelleri, kentlerin iklim değişikliğiyle mücadelede daha etkin ve sürdürülebilir bir geleceğe katkı sağlayabilmesi için gerekli olan fırsatları sunmaktadır.

Küresel Kentsel Yönetişim Ağları, biyoçeşitliliğin azalması, deprem, sel ve yangın gibi doğal afetler ile insan kaynaklı çevresel sorunlar, iklim değişikliğinin tetiklediği riskler, aşırı hava olayları, salgınlar, su ve hava kirliliği gibi faktörleri, dirençli toplum ve kentlerin inşası sürecinde karşılaşılan başlıca zorluklar olarak öne çıkarmaktadır. Bu bağlamda, iklim değişikliği ve afetlere dayanıklı kentsel gelişim; sürdürülebilir olmayan üretim ve tüketim kalıplarını dönüştürmeyi, yaşam kalitesini artıracak şehirler ve sağlıklı çevreler oluşturmayı hedefleyen stratejiler bütünü olarak değerlendirilmektedir.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi doğrultusunda Küresel Kentsel Yönetişim Ağları, dijitalleşmenin yaygınlaştırılması, gıda güvenliği sistemlerinin güçlendirilmesi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, çevre dostu ulaşım teknolojilerinin geliştirilmesi, sera gazı emisyonlarını azaltacak uygulamaların teşvik edilmesi gibi çeşitli çözüm önerileri sunmaktadır. Ayrıca, afet riskini en aza indirecek kentsel peyzaj uygulamalarının artırılması, endemik türlerin korunması, çevresel etkileri minimize eden atık yönetim sistemlerinin kurulması ve afetlere dayanıklı konutların inşa edilmesi de bu stratejiler arasında yer almaktadır. Bu stratejiler hem kentlerin iklim değişikliğine karşı dayanıklılığını artırmada hem de sürdürülebilir kalkınmayı desteklemede vazgeçilmez uygulamalar olacaktır.

Kaynakça

- Aall, C., Groven, K., & Lindseth, G. (2007). The scope of action for local climate policy: The case of Norway. *Global Environmental Politics*, 7(2), 83–101. <https://doi.org/10.1162/glep.2007.7.2.83>
- Aksöz, F., & Çelik, A. (2023). Küresel iklim değişikliğine karşı dirençli kent yönetişimi. *Uluslararası Sosyal Siyasal ve Mali Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 75–85.
- Aktepe, E. (2021). *Yerel ekonomik kalkınma için yeni kentsel gündem*. İçinde E. E. Dinçsoy (Ed.), *Yerel ekonomik kalkınma ve güncel yaklaşımlar* (ss. 41–66). İstanbul: Efe Akademi Yayınevi.
- Aktepe, E. (2022). *Kamu hizmetlerinin sunumu ve kentsel dirençlilik*. İçinde E. Aktepe (Ed.), *Kentsel kamusal hizmetler* (ss. 349–366). İstanbul: Efe Akademi.
- Alford, J. ve O'flynn, J. (2012). *Rethinking public service delivery: managing with external providers*. New York: Palgrave Macmillan.
- Betsill, M. M. (2000). *Localizing Global Climate Change Greenhouse Gas Emissions in US Cities*, Paper. Harvard: Belfer Center for Science & International Affairs.
- Betsill, M. M. (2001). *Acting Locally, Does it Matter Globally? The Contributions of US Cities to Global Climate Change Mitigation*, Paper prepared for the Open Meeting of the Human Dimensions of Global Environmental Change Research Community, 6-8 October 2001, Rio De Janeiro, Brazil
- Broto, V. C., & Bulkeley, H. (2013). A survey of urban climate change experiments in 100 cities. *Global Environmental Change*, 23(1), 92–102.
- Bulkeley, H., & Betsill, M. M. (2003). *Cities and climate change: Urban sustainability and global environmental governance*. London: Routledge.
- C40 Cities Climate Leadership Group. (2024). About C40. <https://www.c40.org/about-c40/>. Erişim Tarihi: Ağustos 24, 2024.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür, ağ toplumunun yükselişi* (E. Kılıç, Çev., 2. bs.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cheng, Y. (2013). Research Spotlight: R20: taking action on climate change globally by regional collaboration with technology and finance, *Carbon Management*, 4:3,249-252, DOI: 10.4155/cmt.13.26.
- Cities Alliance. (2024). Cities Alliance: Partnership for sustainable urban development. <https://www.citiesalliance.org>. Erişim Tarihi: Ağustos 24, 2024.
- Cittaslow International. (2024). Cittaslow International official website. <https://www.cittaslow.org>. Erişim Tarihi: Ağustos 24, 2024.

- Cittaslow Türkiye. (2024). Üyelik süreci ve kriterler. Cittaslow Türkiye. <https://cittaslowturkiye.org/tr/uyelik-sureci-ve-kriterler/>. Erişim Tarihi: Ağustos 24, 2024.
- Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR). (2009). Technical paper from the CPMR General Secretariat: Climate change “The action of the regions”. CPMR General Secretariat.
- Çukurçayır, M. A. (2011). *Yerel yönetimler*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Demirci, M. (2015). Kentsel iklim değişikliği yönetişimi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 46, 75–100.
- Emrealp, S. (2005). *YG 21 uygulamalarına yönelik kolaylaştırıcı bilgiler el kitabı* (2. bs.). Ankara: Birmot Matbaası.
- Eurocities. (2024). Climate change and energy transition. Retrieved November 26, 2024, from <https://eurocities.eu/focusarea/climate-change-and-energy-transition/>
- European Commission. (2024). Covenant of Mayors- Europe. <https://eu-mayors.ec.europa.eu/en/home>. Erişim Tarihi: Ağustos 24, 2024.
- Goldsmith, S., & Eggers, W. D. (2004). *Government by network*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Gouldson, A., Colenbrander, S., Sudmant, A., Papargyropoulou, E., Kerr, N., McAnulla, F., & Hall, S. (2016). Cities and climate change mitigation: Economic opportunities and governance challenges in Asia. *Cities*, 54, 11–19.
- Gouldson, A., Colenbrander, S., Sudmant, A., Papargyropoulou, E., Kerr, N., McAnulla, F. & Hall, S. (2016). Cities and climate change mitigation: Economic opportunities and governance challenges in Asia. *Cities*, 54, 11- 19.
- Grafakos, S., Viero, G., Reckien, D., Trigg, K., Viguie, V., Sudmant, A., Graves, C., ... ve diğerleri. (2020). Integration of mitigation and adaptation in urban climate change action plans in Europe: A systematic assessment. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 121, 109623.
- Güler, M. ve Turan, A. (2021). Türkiye’de sürdürülebilir kentsel gelişme stratejileri: KENTGES Eylem Planı (2010-2023) Örneği, *International Conference on Eurasian Economies*, SESSION 1B: Büyüme ve Gelişme, ss. 255-260. <https://www.avekon.org/papers/602.pdf>.
- Huidobro, M. F. (2016). Climate change and energy policies in Shanghai: A multilevel governance perspective. *Applied Energy*, 164, 45–56.
- ICLEI- Local Governments for Sustainability. (2024). <https://iclei.org>. Erişim Tarihi: Eylül 10, 2024.
- IPCC. (2014). Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability, IPCC Working Group II Contribution to the IPCC Fifth Assessment

- Report, Volume I: Global and Sectoral Aspects, http://www.ipcc.ch/pdf/assessment-report/ar5/wg2/WGIIAR5-Chap8_FINAL.pdf. Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024.
- Karacan, G., ve Gökce, D. (2023). İklim Değişikliği ile Yerel Mücadele: İklim Eylem Planları ile Mekânsal Planların Bütünleştirilmesi. *PLANARCH-Design and Planning Research*, 7(2), 181-190.
- Keyman, F., Lorasdağı, B. K. (2010). *Kentler, Anadolu'nun dönüşümü, Türkiye'nin geleceği*, Birinci Baskı, İstanbul: Doğan Kitap.
- Klijn, E.-H., & Koppenjan, J. F. M. (2000). *Public management and policy networks foundations of a network approach to governance*. *Public Management: An International Journal of Research and Theory*, 2(2), 135–158.
- Lafferty, W. M., & Coenen, F. (2001). Conclusions and perspectives. İçinde W. M. Lafferty (Ed.), *Sustainable communities in Europe* (ss. 266–304). London: Earthscan.
- Lafferty, W. M., & Eckerberg, K. (Eds.). (1998). *From Earth Summit to Local Forum: Studies of Local Agenda in Europe*. London: Earthscan.
- Leichenko, R. (2011). Climate change and urban resilience. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3, 164–168.
- McGranahan, G., & Satterthwaite, D. (2001). Striving for good governance in urban areas: The role of Local Agenda 21s in Africa, Asia and Latin America. International Institute for Environment and Development (IIED), in collaboration with the Regional and International Networking Group (RING).
- Metropolis. (2024). Metropolis- The global network of major cities and metropolitan areas. <https://www.metropolis.org/> Erişim Tarihi: Ekim 26, 2024.
- Öztaş, C., & Zengin, E. (2011). Yerel yönetimler ve çevre. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* (54), 181-200.
- Peker, E., & Aydın, C. İ. (2019). Değişen iklimde kentler: Yerel yönetimler için azaltım ve uyum politikaları. *İstanbul Politikalar Merkezi Mercator Politika Notu*.
- Popp, J.K., Milward, H. B., Mackean, G., Casebeer, A., Lindstrom, R. (2014). *Inter-organizational networks: A review of the literature to inform practice*. *IBM Center for Business of Government, Collaborating Across Boundaries Series*
- Sweeting, D. (2002). *Leadership in urban governance: The Mayor of London*. *Local Government Studies*, 28(1), 3–20.
- Talı, N. (2019). Yerel iklim eylem planlaması ve Türkiye pratikleri. *İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi*, 10.

- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2021). *Sürdürülebilir kalkınma*. <https://www.mfa.gov.tr/surdurulebilir-kalkinma.tr.mfa> Erişim Tarihi: Ekim 20, 2024.
- UN (United Nations), 1993, Report of the United Nations Conference on Environment and Development. Rio de Janeiro, 3-14 June 1992. Vol 1. Resolutions Adopted by the Conference (United Nations, New York)
- UN Habitat (2020). Strategic Plan 2020-2023. UN Habitat.
- UNFCCC. (2024). The Local Government Climate Roadmap. Retrieved November 28, 2024, from <https://seors.unfccc.int/applications/seors>
- Union of International Associations (UIA). (2024). World Mayors Council on Climate Change (WMCCC). <https://uia.org/s/or/en/1100042818>. Erişim Tarihi: Ekim 14, 2024.
- Üstüner, Y. (2003). Siyasa Oluşturma Sürecinde Ağ Yönetişimi Kuramı. *Amme İdaresi Dergisi*, 36(3), 49-65.
- Üstüner, Y. (2008). Kamu yönetimi ve ağ yaklaşımları. İç. Bekir Parlak (Ed.), *Kamu yönetiminde yeni vizyonlar* (61-90), Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Van Staden, M. (2010). Communities, Mitigation and Adaptation, in Maryke Van Staden and Francesco MUSCO (Ed.), *Local Governments and Climate Change*, Dordrecht, Heidelberg, London and New York: Springer, pp.17-29.
- Wamsler, C. (2016). From risk governance to city–citizen collaboration: Capitalizing on individual adaptation to climate change. *Environmental Policy and Governance*, 26, 184–204.
- World Urban Campaign. (2024). Home. <https://www.worldurbancampaign.org>. Erişim Tarihi: Eylül 26, 2024.